

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Київський університет права**

**Наукове товариство студентів
Київського університету права НАН України**

**Студентський парламент
Київського університету права НАН України**

**Молодий науково-публіцистичний проект
«Юридичний колос»**

Студентський глосарій

*Словничок основних
юридичних термінів
студентів-правників*

*Присвячується з нагоди
95-річчя Національної академії наук України та
до 18-річчя з дня заснування КУП НАН України*

Київ — 2013

УДК 37.091.212 : 340.113

ББК 67я2

С 88

А в т о р с ь к и й к о л е к т и в :

Відповідальний редактор: Г. П. Левківська — проректор з гуманітарної освіти та виховної роботи Київського університету права НАН України. *Упорядники: А. В. Матат* — студент юридичного факультету, голова Наукового товариства студентів КУП НАН України, ініціатор проекту «Юридичний колос»; *І. С. Гольцов* — студент юридичного факультету КУП НАН України; *Д. Є. Санченко* — студент юридичного факультету, голова Комітету наукових та студентських зв'язків Студентського парламенту КУП НАН України.

С 88

Студентський глосарій : словничок основних юридичних термінів студентів-правників / відп. ред. Г. П. Левківська; упоряд.: А. В. Матат, І. С. Гольцов, Д. Є. Санченко. — К.: Київ. ун-т права НАН України, 2013. — 47 с.

Студентський глосарій — словничок, в якому визначено основні терміни студентів-правників. На думку авторського колективу ці терміни найчастіше зустрічаються під час навчального процесу, а також під час наукових пошуків молодих потенційних правників.

Студентський глосарій — це одне із перших в Україні видань такого роду, над створенням якого в більшій мірі працювали саме студенти, на переконання яких саме ці терміни є найуживанішими.

Видання стане у нагоді юним студентам юридичних, політологічних, історичних та соціологічних факультетів, а також факультетів міжнародних відносин, молодим науковцям, викладачам, аспірантам, громадським діячам, юристам-практикам та усім, хто цікавиться розвитком юридичної науки.

УДК 37.091.212 : 340.113

ББК 67я2

С 88

© Г.П. Левківська, А.В. Матат,

І.С. Гольцов, Д.Є. Санченко, 2013

© Київський університет права НАН України, 2013

ЗМІСТ

До читача	4
Студентський глосарій	5
Список використаних джерел	45

До читача

Ви тримаєте у руках нестандартне видання — «Студентський глосарій: словничок основних юридичних термінів студентів-правників», над створенням якого працювали саме студенти. Передумовою для створення Студентського глосарію стали дві знаменні дати: 95-річчя Національної академії наук України та 18-річчя з дня заснування Київського університету права НАН України.

Київський університет права — єдиний навчально-науковий комплекс у системі Національної академії наук України, на думку авторського колективу, питанню наукових здобутків студентів університету, серед іншого, має приділяти значну увагу. Виходячи з таких міркувань, враховуючи важливість цих двох інституцій, студенти Київського університету права вирішили підготувати та видати маленьку збірку найуживаніших термінів серед студентів-юристів, які займають активну громадянську позицію та уособлюють майбутнє Української держави.

Робота над цією творчою працею здійснювалась під безпосереднім керівництвом проректора Київського університету права НАН України Галини Петрівни Левківської. Жодним чином не було порушено авторське право, адже в основі визначення термінів були взяті ті джерела, що зазначені вкінці глосарію. Таким чином, цей науковий доробок має право зайняти гідне місце серед наукових доробків Київського університету права Національної академії наук України.

Студентський глосарій — маленька інтелектуальна та творча робота її авторів, що являється подарунковим виданням та продаж якого суворо забороняється.

*З повагою,
авторський колектив*

Студентський глосарій

А

Абсолют (не) — те, що не від чого не залежить, безвідносне.

Автобіографія — стислий виклад основних подій життя.

Автореферат — це реферат власної, авторської, наукової роботи (дисертації). Завданням автореферату є розкриття найважливіших сторін цієї роботи з тим, щоб читач дістав змогу самому вирішувати про доцільність звернення до першоджерела.

Авторитарний (директивний) стиль управління — стиль управлінської діяльності, оснований на авторитеті керівника.

Авторитет — загально визнаний вплив особистої в різних сферах суспільного життя, що ґрунтується на її знаннях, моральних якостях і досвіді. Авторитет буває офіційний, що визначається посадою і реальний, що ґрунтується на впливі, довірі.

Ад'юнктура (аспірантура) — одна з основних форм підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у вищих військових навчальних закладах і науково-дослідних установах Міністерства оборони України.

Адаптація — (приспосовання) — процес, внаслідок якого певна система приводиться у відповідність із зовнішніми умовами, в яких вона перебуває.

Адвокат — юрист, що захищає обвинуваченого або веде якусь справу в суді, а також дає поради з правових питань; захисник, оборонець.

Адміністративне право — галузь права, норми якої регулюють відносини у сфері службового підпорядкування: між різними державними органами, а також між ними та іншими суб'єктами права: громадянами, організаціями.

Адміністративне судочинство — діяльність системи адміністративних судів щодо розгляду та вирішення справ адміністративної юрисдикції, унормована Кодексом адміністративного судочинства України.

Адміністрація — особи, що керують установою, організацією, підприємством, управлінська ланка.

Академік (дійсний член академії наук) — академічне звання дійсних членів НАН та галузевих академій наук України; найвище вчене звання, яке мають особи, обрані до академії наук.

Академія — провідний науковий центр (установа) у сфері своєї діяльності.

Акредитація — процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення;

Актив — найбільш діяльна, енергійна й активна частина певної організації, колективу.

Актив студентський — група студентів навчального закладу, що складає студентське самоврядування; існує з метою організації та покращення студентського життя.

Актуальність наукового дослідження — полягає в обґрунтуванні гіпотетичної новизни й позитивного ефекту, який може бути досягнутий внаслідок вирішення поставленого завдання. Теоретична актуальність як аспект змісту наукової праці спрямовується на виявлення певних закономірностей розвитку явищ, процесів, що мають відомий рівень не визначеності, як правило, в постановці кінцевої мети проведення досліджень. Рівень не визначеності відображається у формулюванні наукових гіпотез (в основному на базі накопичених фактів). Іншими словами, актуальність наукового дослідження

варто оцінювати з позиції цієї концептуальної установки, якої дотримується дослідник. Оцінюючи актуальність теми дисертаційної роботи, треба бути переконаним, що раніше подібні роботи не виконувалися.

Альма-матер — (від лат. мати-годувальниця) — старовинна студентська назва університету (як такого, що дає «поживу для розуму»).

«Альманах права» — фаховий науково-практичний юридичний журнал, що висвітлює актуальні питання історії та теорії держави і права, філософії права.

Засновник журналу Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Головний редактор — Шемшученко Ю. С., академік НАН України. Заступник головного редактора — Оніщенко Н. М., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України.

Альтернатива — необхідність вибору однієї з двох або кількох можливостей, що виключають одна одну.

Аналіз — метод пізнання, що дає змогу поділяти явища на складові частини.

Анкета — опитний лист, який самостійно заповнює опитуваний за правилами, вказаними в листі. За змістом запитань анкети поділяються на: 1) об'єктивні (вік, стать, освіта) і 2) суб'єктивні (ставлення до умов життя, певних подій).

Анкетування — метод соціологічного дослідження — письмове (інколи усне) опитування значної кількості людей за певною схемою-анкетой.

Анотація — коротка характеристика книги, статті або рукописного твору, що є викладом змісту першоджерела. В анотації описуються основні характерні риси, особливості оригіналу, що вказують на практичне значення та наукову новизну першоджерела.

Антитеза (протиставлення) — у логіці — це судження, що суперечать тезі. Антитеза є необхідною складовою частиною непрямого доведення.

Апріорі — знання що передують досвіду, знання як таке, що не потребує підтвердження досвідом (дослідом).

Аргумент — підстава, доказ, які наводяться для обґрунтування, підтвердження чогось.

Асистент — перше наукове звання (посада), що присвоюється ректором вузу особам, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста чи магістра і достатньо кваліфіковані для ведення викладацької або науково-дослідної роботи.

Аспірант — особа, яка готується до наукової чи викладацької роботи у вузах і науково-дослідних інститутах, навчаючись в аспірантурі.

Аспірантура — основна форма підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів.

Б

Бібліографія — науковий, систематизований опис книг та інших видань. Список літератури (книжок і статей) на яку-небудь тему або з якої-небудь галузі знань.

Бібліотека — установа, культосвітній заклад, де зберігаються і видаються читачам книжки, журнали і тощо, а також здійснюються популяризація і пропаганда літературних творів.

Болонський процес — процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Його метою є створення до 2012 року європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи. На сьогодні 46 європейських країн, включно з Україною, є його учасниками.

Бюджет — кошторис прибутків і видатків держави, підприємства, сім'ї або окремої особи на певний період.

В

Вербальна інформація — інформація, що повідомляється усно (словами).

Верховний Суд України — найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції, в повноваження, згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (2010), входять: перегляд справ з підстав неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах; перегляд справ у разі встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною зобов'язань (але за умови, що Україна визнала юрисдикцію міжнародної судової установи), та ін. До складу Верховного Суду України входять 20 суддів (5 суддів від кожної спеціалізованої юрисдикції (цивільної, кримінальної, господарської, адміністративної). Суддею Верховного Суду України може бути особа, що має стаж роботи на посаді судді не менше 15 років або суддя Конституційного Суду.

Викладач — особа, що читає лекції, веде уроки в навчальних закладах.

Виключення третього — закон логіки, який стверджує, що з двох суперечних одне одному суджень одне неправильне, а друге істинне. Третього не дано.

Виконавча влада — одна із гілок державної влади за теорією поділу влади. Домінують органи й посадові особи, що позначаються термінами «адміністративний апарат» або «апарат державного управління». Особливості виконавчої влади зумовлені формою державного правління.

Виконання — процес практичної реалізації, втілення в життя рішень, команд та інших управлінських впливів.

Висловлювання — розповідне речення якоїсь природної чи штучної мови, що може задовольняти критерії осмисленості.

Висновок — судження, виведене логічним шляхом з вихідних засновків і містить нове значення.

Вища рада юстиції — колегіальний незалежний орган, відповідальний за формування високопрофесійного суддівського корпусу, а також прийняття

рішень стосовно порушень суддями і прокурорами відповідного законодавства. За Конституцією України орган складається з 20 членів (Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників вищих юридичних навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по 3 члени, а Всеукраїнська конференція працівників прокуратури — 2 членів ради).

Відмінник — учень або студент, який вчиться на відмінно.

Відповідальність юридична — вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає в застосуванні до правопорушників передбачених законодавством санкцій, що забезпечуються у примусовому порядку державою. Вона стимулює правомірну поведінку суб'єктів суспільних відносин, сприяє формуванню в населення поваги до закону, права, є істотним чинником побудови правової держави.

Влада — 1) право керувати державою, політичне панування; 2) керівні державні органи; уряд. 3) можливість впливати на поведінку інших людей або груп за допомогою таких засобів, як воля, авторитет, право.

Вплив — процес і результат зміни індивідуумом поведінки іншої людини, її настанов, намірів, уявлень у процесі взаємодії з нею.

Вчена рада — колегіальний орган у вищих навчальних закладах і науково-дослідних установах (інститутах).

Вчений — фізична особа, яка здійснює фундаментальні і/або прикладні наукові дослідження і отримує наукові і/або науково-технічні результати. В. є суб'єктом наукової та науково-технічної діяльності відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1998).

Вчені звання — офіційні звання, встановлені державою з метою заохочення і підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних кадрів; присвоюються докторам та кандидатам наук, працівникам вищих навчальних закладів та наукових організацій відповідно до виконуваної роботи. Законодавством України передбачаються такі вчені звання: старший науковий співробітник, доцент, професор.

Г

Гаудеамус — (лат. *gaudeamus* — веселімося) — середньовічна студентська пісня, студентський гімн.

Генезис — походження, виникнення; процес утворення і становлення явища, що розвивається далі.

Гідність — усвідомлення людиною своєї громадської ваги, громадського обов'язку.

Гіперпосилання — активний текст, натиснення на якого дозволить здійснити перехід на мережеву сторінку.

Гіпотеза — наукове положення, висновок, що пояснює певні явища дійсності на основі припущення.

Глосарій — (лат. *glossarium* — «словник глос») — словник до тексту, що пояснює маловідомі або застарілі слова. Також розглядається, як список понять в специфічній області знання з їх визначеннями. Традиційно, глосарій знаходиться в кінці книги і включає терміни в межах цієї книги, які є або недавно введеними, або як мінімум незвичайними.

Господарське право — це галузь права, яка регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Існує два види господарської діяльності: підприємництво і некомерційна господарська діяльність.

Господарське процесуальне право — це галузь права, яка врегульовує суспільні відносини, що виникають під час досудового врегулювання господарського спору та здійснення правосуддя у господарських справах.

Громадська думка — сукупність оцінних суджень, у яких виявляється ставлення соціальної групи (колективу) до різних подій у житті суспільства, до вчинків, поведінки, діяльності як усього колективу, так і кожної окремої особи.

Громадянин — особа, що належить до постійного населення якої-небудь держави, користується її правами і виконує обов'язки, встановлені законами цієї держави.

Група — сукупність людей, об'єднаних загальними інтересами, професією, діяльністю та ін.

Груповий конфлікт — стан дезорганізації, порушення рівноваги в групі.

Г

Гендер — 1) відмінність між чоловіками і жінками за анатомічними ознаками; 2) соціальний розподіл, який часто базується на статевих відмінностях, але не обов'язково збігається з ними.

Гендерна політика — загальне внутрішньодержавне або міжнародне спрямування, вихідними положеннями якого є демократичність та справедливість, що направлено на формування коректного соціального та правового, культурного та економічного простору задля сприяння впровадженню гендерної рівності.

Гендерна рівність — складова загального принципу рівності як принципу демократичної побудови суспільства; означає відсутність будь-якої нерівності чи обмежень прав особи та громадянських свобод через стать.

Д

Дедукція — висновок за правилами логіки. Зміст дедукції як методу пізнання полягає у використанні загальних наукових положень для дослідження конкретних явищ.

Декан — у вищому навчальному закладі керівник факультету, який відповідає за якість навчально-виховної й наукової роботи на факультеті, є головою ради факультету.

Декларація — 1) політична заява від імені держави, уряду, партії чи іншої організації; 2) документ про основні принципи з тих чи інших питань.

Демократія — форма організації суспільства, його державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, послідовному здійсненні принципу рівності і свободи людей, їх реальній участі в управлінні справами держави і суспільства.

День юриста — професійне свято юристів. Відзначається щорічно 8 жовтня. Встановлене Указом Президента України від 16.09.1997 № 1022/97.

Деонтологія юридична — галузь юридичної науки і навчальна дисципліна, що є узагальненою системою знань про внутрішній імператив службового обов'язку юриста, про кодекс його професійної діяльності.

Держава — 1) сукупність людей, території, на якій вони проживають, та суверенної у межах даної території влади; 2) організація політичної влади, головний інститут політичної системи суспільства, який спрямовує і організовує за допомогою правових норм спільну діяльність людей і соціальних груп, захищає права та інтереси громадян.

«Держава і право» — фаховий збірник наукових праць, що висвітлює актуальні питання теорії та історії держави і права, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького, аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального права, проблеми сучасної політичної науки.

Засновник журналу Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Головний редактор — Кресіна І.О., доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України. Заступник головного редактора — Костенко О. М., доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України.

Дефініція — коротке визначення змісту якогось поняття.

Дилема — необхідність вибору між двома можливостями.

Диплом — документ про закінчення вищого або середнього спеціалізованого закладу освіти, про присудження наукового ступеня або вченого звання; посвідчення, яке надає право установі, юридичній або фізичній

особі на певну діяльність; про перемогу в конкурсах, змаганнях, виставках тощо.

Дипломна робота — заключна самостійна робота навчально-дослідницького характеру, яку виконують студенти, закінчуючи вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації. Мета її — систематизація, перевірка та узагальнення набутих студентами теоретичних знань і практичних навичок.

Дипломний проект — випускна самостійна робота студентів вищих навчальних закладів технічного профілю I-IV рівнів акредитації. Складається з теоретичних або експериментальних досліджень, розрахунків, креслень і пояснювальної записки.

Дисертація — наукова робота, підготовлена для прилюдного захисту та одержання наукового ступеня (в Україні кандидата чи доктора наук). Вона може бути у вигляді спеціально підготовленого рукопису, наукової доповіді або оприлюдненої монографії. Дисертація свідчить про особистий внесок здобувача в науку.

Дискомфорт — умови життя, що не забезпечують вигоди та спокою. Соціально психологічний дискомфорт стосується міжособистого спілкування.

Дискусія — суперечка з метою з'ясування правильності тих чи інших позицій, їх перспективності, актуальності, цінності, можливості усунення існуючих протиріч тощо.

Диспут — спір на наукову, літературну чи іншу тему, що відбувається перед аудиторією.

Диференційований залік — підсумкова перевірка знань студента з певної дисципліни (за яку студент отримує відповідний бал), що є однією з форм контролю під час залікових тижнів.

Ділова бесіда — специфічна форма контактів між людьми, які мають певні повноваження з боку своїх організацій (підрозділів), під час яких відбувається обмін думками і цілеспрямоване обговорення конкретної проблеми, ситуації з метою пошуку взаємовигідного варіанта рішення.

Діловий етикет — установлений порядок поведінки, ділового спілкування, який впливає із принципів і норм ділової етики.

Діловий лист — документ, що використовується для зв'язку, передавання інформації на відстані між кореспондентами (юридичними або фізичними особами).

Діловий прийом — зібрання запрошених осіб на честь ювілею фірми, її презентації, підписання важливого контракту та завершення переговорів тощо.

Діловодство — сукупність операцій щодо створення, приймання, реєстрації, індексації, візування, підписання, затвердження, розмноження, передавання, відправлення, контролю, зберігання і знищення службової документації.

Довіра — ставлення до дій іншої особи та до неї самої; ґрунтується на переконанні, що ця особа діє правильно, що їй притаманні сумлінність і чесність. Протилежним довірі виступає недовіра, що породжує сумніви, невпевненість тощо.

Догма, догмат — поняття, ідеї, вчення, які вважаються істинними за будь-яких умов.

Договір — угода двох або більше сторін про встановлення, зміну чи припинення відповідних прав і обов'язків.

Доктор наук — науковий (вчений) ступінь, який присуджується особам, що мають вищу освіту, глибокі фахові знання і значні досягнення в певній галузі науки та захистили відповідну дисертацію. Присуджується доктор наук, як правило, фахівцям, які мають ступінь кандидата наук.

Докторантура — форма підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації в Україні з відривом від виробництва. Докторантура відкривається при вищих навчальних закладах III або IV рівнів акредитації і прирівняних до них закладах, у наукових установах, які мають висококваліфіковані науково-педагогічні та наукові кадри, сучасну науково-дослідну, експериментальну та матеріальну базу.

Доктрина правова — сукупність наукових знань про певне правове явище у вигляді ідей, концепцій тощо. Виступає джерелом права (хоча втратила вагоме значення), походить від римського права. У наш час доктрина знаходить втілення в рішеннях конституційних суддів, мають значення на етапі розроблення законопроектів та їх прийняття. Змістом доктрини права охоплюються проблеми державотворення, правотворення, формулюються відповідні ідеї, концепції.

Можна також сказати, що це сукупність наукових правових знань, що сформувалися з урахуванням трансформації суспільних відносин, і є такими, що складають цілісне уявлення про правову систему, відповідно до культурного і правового надбання суспільства та держави.

Доповідь — письмовий виклад розгорнутої усної форми виступу, що відповідає тексту тез. Основна мета виступу з доповіддю на певному науковому зібранні — це залучення зацікавлених до обговорення (дискусії) з приводу викладеного матеріалу. Для автора-доповідача така процедура є апробацією результатів його дослідження.

Дослідження — наукова праця в якій досліджується та обґрунтовано розкривається певне питання.

Доцент — вчене звання для викладачів вищих навчальних закладів, що присвоюється переважно особам, які мають науковий ступінь кандидата наук.

Е

Екзамени (іспити) — одна з форм перевірки знань, умінь і навичок.

Екологічне право — це система правових норм і принципів, якими регулюються та охороняються суспільні відносини щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів.

Економіка — 1) сукупність суспільно-виробничих відносин; 2) структура і фінансово-матеріальний стан світу, країни або якої-небудь галузі господарської діяльності.

Еліта — про людей, що вирізняються з-поміж інших своїм суспільним становищем, розумом, здібностями і тощо.

Ерудиція — широке і глибоке знання вченим не тільки тієї галузі науки, в якій він працює, а й суміжних.

Є

Євроінтеграція — процес деформації існуючого загальнодержавного ладу з метою адаптації вітчизняного життя (правового, економічного, соціального, ментального) до європейського стандарту існування та побудови державності найвищого рівня цивілізаційності.

Європейська кредитно-трансферна система (ECTS) — це система, яка створена для забезпечення єдиної міждержавної процедури виміру й порівняння між закладами освіти результатів навчання студентів, їхнього академічного визнання. Вона розроблена для забезпечення мобільності студентів, спрощує розуміння і порівняння навчальних програм та досягнень студентів як між вітчизняними, так і між іноземними навчальними закладами. Особливість системи базується на угоді про те, що навчальне навантаження студента денної форми навчання впродовж навчального року становить 60 кредитів.

ЄКТС — кредитна система, яка пропонує спосіб вимірювання та порівняння навчальних досягнень і переведення їх з одного інституту до іншого.

Європейський союз (ЄС) — міждержавне інтеграційне об'єднання. Правовою базою ЄС є Договір про Європейський Союз, підписаний 1992 р. у м. Маастрихті (Нідерланди), що набув чинності 1993 року. ЄС здійснює свою компетенцію через систему власних органів. До джерел права ЄС належать також прецедентне право, міжнародні договори ЄС з третіми країнами і міжнародними організаціями та загальні принципи права.

Європейський суд з прав людини — міжнародний судовий орган, який здійснює контроль за виконанням державами-учасницями Ради Європи

положень Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (розпочав діяльність у 1959 р.).

Єднання — соціально-психологічний процес зближення окремих людей, малих і великих соціальних груп на основі спільності ідеалів, мети, тобто вив життя та діяльності.

З

Закон — нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, прийнятий відповідним вищим органом законодавчої влади в державі (парламентом).

Залікова книжка — документ студента вузу або учня середнього спеціального навчального закладу, до якого заносять усі дисципліни, які включено в навчальний план, проставляються екзаменаційні оцінки та відмітки про заліки з практичних занять, лабораторних та інших робіт, з виробничої й навчальної практики, оцінки за курсові й дипломні проекти (роботи).

Звичаєве право — сукупність санкціонованих державою правових звичаїв, які є джерелом права в певній державі, місцевості або певної етнічної чи соціальної групи (народне право, природне право). утворюються шляхом постійного дотримання звичаїв нормативного характеру, відображає правову культуру і правову свідомість народу (а також інтереси панівних верств суспільства)

Звичай — загальноприйнятий порядок, правила, які здавна існують у громадському житті й побуті якого-небудь народу, суспільної групи, колективу.

Згуртованість — ступінь міцності соціально-психологічних зв'язків у групі. Згуртованість свідчить, що група є певним ядром у межах певної організації або соціальної спільноти.

Здобувач — особа, яка прикріплена до аспірантури або докторантури вищого навчального закладу або наукової установи і готує дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук без навчання в аспірантурі, або особа, яка має науковий ступінь кандидата наук і готує дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора наук без перебування в докторантурі.

Зміст — сукупність елементів і процесів, що утворюють даний предмет чи явище.

I

Імідж — враження, яке особистість або організація справляють на людей і яке фіксується в їх свідомості у формі певних емоційно забарвлених стереотипних уявлень.

Інстанція — кожна з послідовних ланок у системі підпорядкованих один одному органів державного апарату, судових, партійних, громадських тощо.

Інститут — самостійний вищий навчальний заклад або структурна складова університету, академії, що реалізує освітньо-професійні програми з ряду напрямів науки, техніки та культури і здійснює наукові дослідження.

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України — є провідною науково-дослідною установою юридичного профілю в Україні. Згідно із своїм Статутом Інститут здійснює фундаментальні теоретико-методологічні та прикладні дослідження актуальних проблем державно-правового будівництва в Україні; координує фундаментальні наукові розробки відповідних проблем; готує кадри вищої кваліфікації — докторів і кандидатів юридичних наук; проводить наукові і науково-практичні конференції; видає юридичну літературу; надає експертну та науково-консультативну допомогу Верховній Раді України, Секретаріату Президента України, Кабінету Міністрів України, судовим органам, Генеральній прокуратурі України, іншим органам державної влади та органам місцевого самоврядування.

Інтелект — розумові здібності людини: здатність орієнтуватися в навколишньому середовищі, адекватно його відображати й перетворювати, мислити, навчатися, пізнавати світ і переймати соціальний досвід; спроможність вирішувати завдання, приймати рішення, розумно діяти, передбачати.

Інтелігенція — соціальна група, що складається з освічених людей, яким притаманна велика внутрішня культура, які професійно займаються розумовою працею, розвитком і поширенням культури.

Інтерес — емоційно забарвлене ставлення до навколишнього середовища, спрямованість людини на певний об'єкт чи певну діяльність, спричинену позитивним, зацікавленим ставленням до чогось (когось).

Інформаційна діяльність — сукупність певних дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадянина потреб громадян, юридичних осіб і держави.

Інформаційна культура — сукупність норм, правил і стереотипів поведінки, пов'язаних з інформаційним обміном у суспільстві.

Інформація — будь-які відомості, повідомлення, що передаються за допомогою сигналів.

Інформація масова — публічно поширювана, друкована та аудіовізуальна інформація.

Інформація про особу — сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу.

Інцидент — вчинок (подія) в результаті активізації діяльності однієї із протиборчих сторін, який зачіпає інтереси іншої сторони, унаслідок чого може початися конфлікт.

Істеблішмент — 1) слово, яким у США, Англії та інших англomовних країнах іноді характеризують високий рівень прибутків, стійке становище бізнесмена в суспільстві; 2) структура та інститут влади; 3) пануюча верхівка країни.

Історія держави і права зарубіжних країн — система знань і навичок про виникнення і функціонування різних типів держави і права на різних етапах розвитку суспільства, своїм предметом і методами дослідження.

Історія держави і права України — це система знань, теорій, гіпотез, практичних узагальнень та прикладів щодо виникнення і функціонування державно-правових явищ у різні періоди розвитку українського суспільства.

К

Кабінет Міністрів України — вищий орган виконавчої влади держави, якому підпорядковуються і постанови якого виконують всі нижчестоящі органи цієї ж владної ланки; підконтрольний Президенту, підзвітний Верховній Раді України.

Кандидат наук — перший науковий ступінь в Україні, що присуджується особам з вищою освітою, які склали кандидатські іспити й захистили кандидатську дисертацію.

Кандидатська дисертація — кваліфікаційна наукова праця, що містить результати проведених автором досліджень і отримані нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують конкретно-наукове завдання, що має істотне значення для певної галузі науки.

Кандидатський мінімум — іспити, які складають аспіранти і здобувачі наукового ступеня кандидата наук, що готуються до захисту кандидатської дисертації.

Канон — в широкому розумінні це твердо встановлене, традиційне, загальноприйняте. Термін поширений у логіці, етиці, естетиці, теорії пізнання, релігії.

Кафедра — структурний підрозділ вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації, який об'єднує викладачів однієї або кількох споріднених навчальних дисциплін; здійснює навчальну, методичну й науково-дослідницьку роботу, а також підвищення кваліфікації кадрів відповідного профілю.

Кваліфікація — ступінь професійної підготовки працівника, наявність у нього знань, умінь і навичок, необхідних для виконання ним певного виду роботи. Кваліфікація вченого — це поєднання ерудиції вченого та його творчих навичок у проведенні теоретичної і експериментальної роботи.

Квінтесенція — основна сутність речей.

Кворум — кількість учасників зборів, засідань, достатня для визначення його повноважень.

Керівник — особа, на яку офіційно покладено функції управління організацією; людина, яка направляє, коригує і контролює діяльність інших осіб.

Кодекс — сукупність законодавчих актів, які були систематизовані до єдиного документу (але за юридичною силою він знаходиться на рівні закону); найчастіше має певну галузеву приналежність. За структурою поділяється на частини, розділи, глави та статті.

Колектив — вищий рівень розвитку і функціонування соціальної групи. Значущі функції колективу: 1) створення матеріальних і духовних цінностей відповідно до суспільного поділу трудової діяльності; 2) соціалізація членів колективу.

Колоквіум — наукове зібрання, на якому заслуховують і обговорюють доповіді з різних проблемних питань науки.

Конспект — стислий виклад всього суттєвого у змісті першоджерела, тобто вибір найбільш важливих і характерних фактів, висновків, теоретичних положень, що складають суть розглядуваної проблеми чи питання.

Конституційна Асамблея України — є спеціальним допоміжним органом при Президентові України, утвореним з метою підготовки законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України.

Конституційне право — (національне право) публічно-правова галузь права, сукупність правових норм, якими регулюються відносини, що виникають за змістом засад політичної та економічної організації суспільства, пов'язаних з функціонуванням державного механізму, а також закріплюються основи побудови державного механізму, порядок формування, організація і компетенція передусім вищих органів державної влади, територіальна організація держави, основи взаємовідносин індивіда та держави. Головне джерело конституційного права — Конституція України 1996 року.

Конституційний Суд України — єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, що гарантує верховенство Конституції України як Основного Закону держави на всій території України. Був утворений 1990 року,

шляхом внесення змін до Конституції; в складі Конституційного Суду 18 суддів. За характером діяльності — орган конституційного контролю. Вирішує питання про відповідність законів та інших нормативно-правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України. На основі Конституції України 1996 року прийнято Закон України «Про Конституційний Суд України».

Конституціоналізм — доктринальне поняття, політико-правова ідеологія, що історично пов'язана з феноменом Конституції, а також як практику регулювання суспільних відносин і правозастосування.

Конституція — основний закон держави. Єдиний нормативний акт найвищої юридичної сили чи кілька таких актів, які фіксують певні засади функціонування політичних систем суспільства та його економічної організації, встановлюють засади державного ладу, порядок формування, формування організації і діяльності ключових ланок державного механізму, визначають принципи територіальної організації держави, закріплюють основи правового статусу індивіда, його взаємовідносин з державою.

Конституція України — Основний Закон держави України. Ухвалений 28 червня 1996 року на 5-й сесії Верховної Ради України 2-го скликання. Конституція України набула чинності з дня її прийняття. На пам'ять про прийняття Конституції в Україні щорічно — 28 червня святкується державне свято — День Конституції України.

Контракт — договір двох чи більше осіб з метою встановлення, зміни чи припинення правовідносин.

Конференція — це збори, нарада представників держав, партійних, громадських, наукових та інших організацій.

Конфліктологія — концепція виникнення, розвитку і вирішення конфліктів.

Конформізм — пристосування, пасивна згода з існуючим станом речей пануючих думок.

Концепт — ідейний задум твору (загальне поняття, думка).

Креативність — творча новаторська діяльність (від слова твір, творіння).

Криміналістика — юридична наука про спеціальні прийоми, методи і засоби, які застосовуються у кримінальному судочинстві з метою запобігання злочинам, їх розкриття і розслідування, а також під час розгляду кримінальних справ. Вона складається з 4-х частин: теоретичні основи, криміналістична тактика, криміналістична техніка, криміналістична методика.

Кримінальне право — галузь права, сукупність правових норм, які встановлюють засади кримінальної відповідальності, види злочинів та покарання. Норми кримінального права носять характер заборонних; викладені в Кримінальному кодексі України (Закон України «Про кримінальну відповідальність» 2001 р.).

Кримінальне процесуальне право — галузь права, якою регулюються суспільні відносини у сфері діяльності органів досудового слідства, прокуратури та суду при розслідуванні та судовому розгляді кримінального провадження, виконанні вироку та перевірці його законності та обґрунтованості в апеляційному, касаційному та в порядку виключного провадження. Регулювання здійснюється Кримінальним процесуальним кодексом України (2012).

Кримінально-виконавче право — система юридичних норм, яка регулює суспільні відносини, що виникають у процесі виконання і відбування покарання, застосування заходів впливу (регулювання здійснюється Кримінально-виконавчий кодекс 2003 р.)ю

«Круглий стіл» — захід навчально-виховного характеру, який полягає у тому, що його учасники обговорюють визначену тему і дискутують з приводу неї.

Культ — поклоніння чомусь, шанування і обожнювання когось, чогось.

Культура — сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії.

Культура праці — сукупність засобів, орієнтирів, зразків і норм поведінки, що притаманні певній групі людей, зайнятих спільною трудовою діяльністю.

Куратор — попечитель, опікун, особа, якій доручено загальний нагляд за якоюсь роботою.

Курсова робота — самостійна науково-навчальна робота, яка містить елементи дослідження що виконується студентами вищих або середніх-спеціальних учбових закладів протягом семестру з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних за час навчання. Науковий пошук здійснюється з урахуванням наявності відповідної кафедри в навчальному закладі.

Л

Лаборант — штатний працівник, в обов'язки якого входить утримання в порядку обладнання лабораторії, забезпечення її необхідними матеріалами, участь в підготовці до проведення експериментів.

Лаконічність — стислий, чіткий (від слова лаконічний).

Лекція — систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу з будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки.

Лідер — 1) найбільш авторитетна особа, яка відіграє центральну роль в організації діяльності колективу і регулюванні взаємовідносин у групі; 2) Той, хто посідає провідне місце серед інших; 3) Той, хто очолює певну політичну партію, суспільно-політичну організацію, керівник.

Література (список використаних джерел) — сукупність наукових, художніх та інших творів, угрупованих за відповідними критеріями і є одним із обов'язкових елементів наукових, художніх та інших творів.

Ліцензування — визначення державою права вищого навчального закладу на здійснення навчально-виховної (освітньої) діяльності відповідно до державних стандартів згідно із заявленим статусом.

М

Магістерська робота — випускна кваліфікаційна робота наукового змісту випускника магістратури, що має внутрішню єдність і відображає хід і результати розробки обраної теми. Повинна відповідати сучасному рівню розвитку науки і техніки, її тема має бути актуальною. Як науковий твір досить специфічна. Насамперед, її відрізняє від інших наукових робіт те, що вона виконує кваліфікаційну функцію. У зв'язку з цим основне завдання її автора — продемонструвати рівень своєї кваліфікації та вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістр — освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі отриманої раніше кваліфікації бакалавра чи спеціаліста здобув поглиблені спеціальні вміння та знання інноваційного характеру у вищому закладі освіти IV рівня акредитації, має досвід їх застосування і продукування нового знання для вирішення професійних завдань у певній галузі економіки, промисловості, науки, техніки, освіти та культури.

Магістратура — міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті.

Медіація — міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті.

Меморандум — дипломатичний документ, що детально викладає фактичний, документальний або юридичний аспект певного питання.

Ментор — наставник, керівник, вихователь.

Мета дослідження — за плановий результат. Результат має бути конструктивним, тобто спрямованим на вироблення суспільно корисного продукту з ліпшими, ніж було раніше, показниками якості чи процесу її досягнення. Мета дослідження наукової роботи формулюється у вигляді одного-двох речень, що починаються словами: вивчити, описати, встановити, виявити, вивести залежність і т. ін..

Метод аналогій — метод розробки типових рішень і визначення меж та умов їх використання.

Метод групових оцінок — метод отримання інформації, що ґрунтується на вивченні оцінок, поглядів членів групи за певним питанням.

Метод дослідження — спосіб досягнення якої-небудь мети, розв'язання конкретної задачі; сукупність прийомів або операцій практичного впливу чи теоретичного освоєння об'єктивної дійсності з метою її пізнання. Класифікація методів дослідження може бути такою: загальні (філософські), загальнонаукові (загальні для всіх наук), часткові (для певного циклу наук або галузі знань), конкретно-наукові (для певної конкретної науки), спеціальні (специфічні для однієї якоїсь науки або її розділу, частини тощо).

Методист — спеціаліст у галузі методики вивчення якогось навчального предмета.

Міжнародний договір — угода між державами або іншими суб'єктами міжнародного права, що регулює їх взаємовідносини в певній сфері шляхом встановлення, зміни або припинення для її учасників прав та обов'язків згідно з основними принципами міжнародного права.

Дефініцію терміну «міжнародний договір» можна розглянути як спільну об'єктивно обумовлену волю декількох держав щодо взаємних напрямів діяльності та створення єдиного, цілого й універсального змісту регулювання загальнообов'язкових норм у суспільстві.

Міністерство — родова назва органів державного управління, що входять до складу уряду.

Монографія — наукове видання, що містить повне й вичерпне дослідження якоїсь проблеми чи теми. Виступає підсумком всебічного багаторічного дослідження певного питання, виконаного одноосібно чи групою вчених, що завершується одержанням фундаментальних наукових результатів, які можуть увійти до скарбниці науки й використовуватися у наступних дослідженнях іншими авторами упродовж багатьох років.

Мораль — система норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного та до суспільства.

Моральне стимулювання — різновид нематеріального стимулювання, що регулює поведінку працівника за допомогою вручення грамот й інших нагород, які виражають суспільне визнання працівника і сприяють підвищенню його престижу.

Морально-психологічний клімат — стійкий емоційно-моральний стан соціальної групи, що визначає настрої людей, їхнє ставлення один до одного, суспільну думку щодо найважливіших матеріальних і духовних цінностей.

Мотив — спонукальна причина дій та вчинків людини.

Н

Наука — соціально значуща сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення й використання теоретично систематизованих об'єктивних знань про дійсність. Наука є складовою частиною духовної культури людства.

Наукова робота — дослідження з метою одержання наукового результату.

Наукова школа — неформальна творча співдружність у межах будь-якого наукового напрямку висококваліфікованих дослідників, об'єднаних спільністю підходів до вирішення проблеми, стилю роботи, спільного наукового мислення, ідей і методів їх реалізації.

Наукове дослідження — цілеспрямоване вивчення об'єкта, з використанням певних наукових методів.

Наукове товариство — добровільне об'єднання спеціалістів, покликані сприяти розвитку окремих галузей науки, техніки, виробництва та культури, поширювати наукові знання серед населення.

Науковий керівник — педагог або вчений, який може допомогти визначитися із темою наукового дослідження, вибрати методики дослідження, дати поради з приводу організації експерименту, а можливо, порекомендувати деяку необхідну літературу.

Науково-дослідні установи (інститути) — державні установи, де проводяться наукові дослідження і підготовка наукових кадрів у певній галузі. Основним типом таких установ в Україні є науково-дослідні інститути.

Національна академія наук України — є вищою науковою організацією України, що основана на державній власності та користується правами самоврядності. НАН України організовує і здійснює фундаментальні та прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних і соціогуманітарних наук, а також координує здійснення фундаментальних досліджень у наукових установах та організаціях України незалежно від форм власності.

27 листопада 1918 р. відбулися установчі Загальні збори Української академії наук, на яких першим президентом Академії було обрано видатного вченого-геолога і геохіміка зі світовим ім'ям В. І. Вернадського. Протягом багаторічної історії президентами Академії обиралися М. П. Василенко (1921-1922 рр.), О. І. Левицький (1922 р.), В. І. Липський (1922-1928 рр.), Д. К. Заболотний (1928-1929 рр.), О. О. Богомолець (1930-1946 рр.), О. В. Палладін (1946-1962 рр.). З 1962 року на чолі Академії — Б. Є. Патон.

Назва Академії зазнавала змін чотири рази. У 1918-1921 рр. вона іменувалася Українська академія наук (УАН), з 1921 по 1936 р. — Всеукраїнська академія наук (ВУАН), у 1936-1991 рр. — Академія наук Української РСР, з 1991 по 1993 р. — Академія наук України, а з 1994 р. — Національна академія наук України. Українська академія наук була найстарішою з республіканських академій за часів існування СРСР. У перший рік своєї діяльності вона складалася з трьох наукових відділів — історико-філологічного, фізико-математичного і соціальних наук, які охоплювали 3 інститути, 15 комісій і національну бібліотеку. Тепер у НАН України є 3 секції, 14 відділень, близько 170 інститутів та інших наукових установ, у яких працює понад 19 тисяч науковців.

Національна академія правових наук України — є державною науковою організацією, яка координує, організує і проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження у галузі держави і права.

Наприкінці 1991 року група науковців і практичних працівників виступила з ініціативою створення Всеукраїнського громадського об'єднання «Академія

правових наук України», а вже 3 січня 1992 року відбулися збори ініціаторів його створення, на яких ухвалили пропозицію стосовно доцільності формування такого об'єднання. 4 березня 1992 року в Харкові у приміщенні Української юридичної академії відбулася установча конференція, присвячена створенню Академії правових наук України. Вагомим підтвердженням авторитету Академії, як галузевої наукової установи, її провідної ролі у забезпеченні комплексного розвитку правової науки, проведенні фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі держави і права став Указ Президента України від 23 лютого 2010 р. за № 233/2010 про надання їй статуту національної з подальшим перейменуванням у «Національну академію правових наук України».

Нігілізм — заперечення усталених суспільством норм, принципів, законів.

Новаторство — щось нове, прогресивне, що запроваджується в якій-небудь галузі людської діяльності.

Нонконформізм — неприйняття пануючих у суспільстві поглядів, традицій.

О

Об'єкт дослідження — явище, предмет, особа, що на них спрямовано певну діяльність, увагу, з метою його використання за призначенням, вивчення.

Об'єктивізм — основний принцип у матеріалістичній теорії пізнання, за яким визнається існування об'єкта, об'єктивної дійсності як джерела відчуттів.

Олімпіада — змагання з будь-чого, конкурс, огляд.; міжнародні спортивні змагання, які влаштовуються раз на чотири роки за зразком олімпійських ігор у Стародавній Греції.

Опонент — особа, яка заперечує кому-небудь у публічній бесіді, на диспуті, під час захисту дисертації і т. ін.

Оптимізм — світосприймання, перейняте бадьорістю, життєрадісністю, твердою вірою в краще майбутнє, в успіх.

Оратор — той, хто володіє мистецтвом виголошування промов, красномовець, златоуст, витія, речник; трибун (також громадський діяч); ритор (у Давній Греції та Римі також учитель красномовства).

Ораторське мистецтво — мистецтво публічного виступу з метою переконання, гармонічне співвідношення риторики, прийомів акторської майстерності і психологічних технік.

Організація — процес управління, який полягає в розподіленні між працівниками завдань, відповідальності, повноваженнями тощо.

Освіта — сукупність, комплексність знань, здобутих за період навчання; рівень знань, здобутих у процесі навчання, освіченість.

Освітньо-кваліфікаційний рівень — відповідна характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки (роботи) певного рівня професійної діяльності.

Особа — людська індивідуальність, особистість; людина як втілення індивідуального начала в суспільстві.

Особистість — людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно-значущого та індивідуально-неповторного.

Оцінка — думка, міркування про якість, характер, значення і т. ін. кого-, чого-небудь.

II

Пакт — міжнародна угода, зазвичай великого політичного значення, що охоплює кілька важливих сфер життя країн.

Парадигма — теорія (або модель постановки проблеми), прийнята за зразок вирішення дослідницьких завдань певним науковим співтовариством.

Патент — документ, виданий компетентним державним органом, який надає його власникові виключне право на винахід. Будь-яке посягання на права власника патента вважається порушенням його прав і зумовлює відповідальність згідно з чинним законодавством.

Підручник — друковане видання, що містить систематизований виклад певної навчальної дисципліни відповідно до чинної навчальної програми.

Плагіат — привласнення авторства на чужий твір, відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без присилання на автора.

Планування — функція управління, що полягає у формулюванні мети, розробці конкретних заходів досягнення цієї мети, виборі нового варіанта поточного та перспективного планів розвитку об'єкта управління.

Подання — документ, що готують певні особи певної організації, підприємства, установи до вищої інстанції із певним проханням, клопотанням затвердити конкретне рішення чи взяти участь у вирішенні певних питань.

Податкова знижка на освіту — відповідна відсоткова ставка (15% на даний час), яку кожна особа, що сплатила кошти на користь закладів освіти може повернути для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти (у тому разі, якщо вона не одержує заробітну платню).

Політика — загальний напрямок, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії.

Посилання — уривок, витяг з якого-небудь твору, на які посилаються у викладі, з точною назвою джерела й вказівкою на відповідну сторінку.

Постулат — вихідне положення, твердження, яке при побудові наукової теорії приймається без доведення.

Права людини — визначальні засади правового статусу особи. Належать людині від народження, а тому є природними і невідчужуваними. Без цих прав людина не може існувати як повноцінна суспільна істота.

Право — система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових норм, дотримання і виконання яких забезпечуються як переконанням, так і силою державною примус. Держава відіграє особливу роль, так як тільки вона здатна забезпечити загальнообов'язковість соціальних норм у масштабах усього суспільства.

«Право України» — щомісячний науково-практичний юридичний журнал України. Заснований 1922 р. Висвітлює актуальні питання українського державотворення, практичної діяльності органів державної влади, розвиток правової системи та юридичної науки і освіти України тощо. Співвидавцями журналу є Конституційний Суд України, Верховний Суд України, Вищий господарський суд України, Мінюст України, генеральна прокуратура України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, НАПрН України, Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого».

Правова культура — система духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права. Виступає однією з категорій загальнолюдських цінностей, є невід’ємним компонентом правової держави.

Правова система — сукупність взаємопов’язаних між собою системи права та засобів її реалізації.

Правове виховання — відповідний рівень правової культури соціума, що досягається низкою відповідних державних та громадських програм.

Правове самовиховання — самостійне вивчення чинного права та системи чинного законодавства. Правове виховання полягає в тому, що відбувається формування поваги до чинного правового закону, вироблення звички його дотримуватися та впевненості у його справедливості, а також формування у своїй свідомості правових почуттів

Правовий всеобуч — це процес здійснення правового навчання суспільства шляхом відродження цінностей та поваги до права з метою підвищення рівня правової культури особистості, а отже, населення держави в цілому.

Правовий всеобуч населення України, в результаті його впровадження, буде одним із дієвих чинників, який вплине на підвищення рівня правової культури в суспільстві.

Способами здійснення правового всеобучу населення вважати наступні пропозиції:

1. Створення робочої групи для розробки, а згодом впровадження у дію правоосвітньої методично-практичної програми загального правового всеобучу населення України відповідними державними органами та установами (Міністерство культури України, Міністерство освіти і науки України спільно з Міністерством юстиції України, Міністерством внутрішніх справ України, а також юридичними науково-дослідними інститутами).

2. Проведення правоосвітніх заходів підприємствами, установами, організаціями із залученням відповідних фахівців і вчених-правознавців, що допоможе підвищити рівень правових знань серед працівників.

3. Розробка рекомендацій для засобів масової інформації щодо створення відповідних програм, окремих рубрик правовиховного характеру із залученням відповідних фахівців, вчених, посадових осіб.

4. Організація обов'язкового викладання основ юридичної науки серед посадових осіб органів державної влади з метою підвищення високого рівня правових знань і правової культури.

5. Забезпечити належну підтримку для проведення обов'язкового курсу правоосвітніх лекцій в школах та вищих навчальних закладах із залученням юристів-практиків, вчених, представників правоохоронних органів держави тощо.

Правознавець — особа, яка професійно займається юриспруденцією, є фахівцем в правовому полі.

Правознавство — галузь знань про закономірності розвитку держави і права. Правознавство є теоретичною основою практичного розв'язування проблем державно-правового будівництва і правового виховання населення. Також виступає навчальною дисципліною.

Предмет дослідження — 1) те, що досліджується в межах об'єкту дослідження (є частиною об'єкта дослідження.) 2) значущі з теоретичної або практичної точки зору властивості, особливості або сторони об'єкта.

Президент (голова) студентського самоврядування — особа-студент, що очолює організацію студентського активу. Як правило, президент (голова) студентського самоврядування керує в студентському парламенті.

Президент України — глава держави, що виступає від її імені (ст. 102 Конституції України). Президент України є гарантом її державного суверенітету, територіальної цілісності, додержання Конституції, прав і свобод людини та забезпечення громадянської злагоди в Україні.

Презумпція — закріплене в законі припущення про існування певного факту, реальність якого вважається істинною і не потребує доказів.

Преференція — перевага, пільга, яка надається кому-небудь у користуванні чимсь.

Принцип — основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін.

Принципи — основоположні начала, засади відповідно до яких функціонує правова система та приймаються, втілюються відповідні законодавчі акти. Принципи мають теоретико-правове підґрунтя і мають неабияке значення в становленні правової держави.

Прихильність — доброзичливе ставлення однієї людини до іншої з відповідним зовнішнім його виявом. Прихильність є запорукою єдності і згуртованості.

Прокурор — посадова особа органу прокуратури, яка здійснює прокурорсько-наглядові функції. В Україні це Генеральний прокурор України, його заступник, прокурор АР Крим і його заступники, прокурори областей, їх заступники, військові прокурори регіонів та їх заступники, начальники та їх заступники, прокурори відділів і управлінь, міські, районні, міжрайонні прокурори, їх заступники і помічники, відповідні працівники спеціалізованих прокуратур. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» посаду прокурора можуть обіймати лише громадяни України з вищою юридичною освітою і необхідними діловими та моральними якостями.

Прокурор — працівник органів прокуратури, державний обвинувачувач у суді.

Пропедевтика — вступ до курсу будь-якої науки, який викладається в стислій і елементарній формі; подання попередніх знань про щось.

Проректор — заступник ректора вищого навчального закладу.

Професійні свята — встановлені державою спеціальні дні (дати) для відзначення та вшанування представників (працівників) певних професій чи спеціальностей.

Професор — вчене звання, що присвоюється Міністерством освіти і науки України найбільш кваліфікованим викладачам вищих навчальних закладів, які відповідають певному переліку вимог.

Публікація — друкування, видання якого-небудь твору, тексту, наукової роботи у профільному виданні.

Р

Регламент — сукупність процедурних правил, що визначають порядок проведення сесій, засідань, зборів тощо.

Ректор — керівник вищого навчального закладу II-IV рівнів акредитації.

Ректорат — адміністративно-учбове управління вищого навчального закладу, підпорядковане ректорові.

Репутація — загальна думка про окрему особу, групу або колектив.

Реферат — письмова форма доповіді на певну тему, що включає огляд відповідних літературних та інших джерел або короткий виклад змісту наукової роботи. Реферат може не тільки подавати відповідну інформацію, а й містити аналітичне ставлення до неї автора реферату. Проте, основне призначення реферату — повідомляти про щось, але не переконувати в чомусь.

Рецензія — аналітично-оцінна форма наукової критики. Може стосуватися будь-якої друкованої продукції. Рецензії, як практичні роботи, тільки тоді плідно виконують своє наукове призначення, коли вони об'єктивні, ґрунтуються на чітко визначених критеріях аналізу, достатньо аргументовані.

С

Самооцінка — судження людини про ступінь наявності в неї тих або інших якостей, властивостей порівняно з певним еталоном, зразком.

Свідомість — людська здібність ідеального відтворення дійсності в мисленні.

Семестр — половина навчального року у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах.

Семінар — групові заняття у вищому навчальному закладі з якого-небудь предмета або теми для більш глибокого їх вивчення.

Сесія — 1) Організаційно-правова форма, період роботи представницького органу (парламент); 2) Період складання заліків та іспитів у вищих навчальних закладах, тривалість якого визначається законодавством про освіту та навчальні програмами вишу.

Синтез — уявне або практичне сполучення розчленованих у ході аналізу частин предмета, явищ для пізнання їх як цілого.

Системний метод — комплексне дослідження управлінської діяльності як системи взаємодіючих елементів. Під час дослідження вивчають кожен елемент системи, виявляють типи зв'язків між елементами, вплив властивостей частин системи на її розвиток і визначають оптимальний режим її функціонування.

Соціальна група — сукупність індивідів (особистостей), яка є одиницею структури суспільства; об'єднання людей на основі матеріальних інтересів, прагнень, уподобань тощо.

Соціум — людська спільнота як результат форм діяльності людей, що склалися історично.

Спеціалісти — працівники, розумова праця яких характеризується професійною змістовністю, складністю й інтелектуальністю і потребує для свого виконання спеціальної освіти.

Спеціальність — комплекс набутих людиною знань і практичних навичок, що дає їй можливість займатися певним родом занять у певній галузі матеріального чи духовного виробництва.

Список використаних джерел (літературні джерела) — перелік книг, збірників, журналів та ін. друкованих чи електронних інформативних джерел, що зазначається вкінці наукової роботи (дослідження).

Спілкування — спосіб реалізації соціальних відносин, що здійснюється через безпосередні або опосередковані контакти, у які особистості та групи вступають у процесі соціальної життєдіяльності.

Спілкування дружнє — спілкування між колегами, в основі якого лежать морально-психологічні норми взаємовідносин.

Спільна діяльність — спільні цілеспрямовані дії людей. Культура управління вивчає закономірності діяльності, її мету і мотивацію.

Староста — особа-студент (учень, ліцеїст), що виконує організаційну роботу в начальній групі учбового закладу (школи, ліцею, коледжу, вишу).

Старостат — виборна громадська організація в учбових закладах, що складається із старост груп.

Старший науковий співробітник — вчене звання і штатна посада в науково-дослідних установах.

Стаття — вид оперативної публікації одержаних нових результатів дослідження з конкретної тематики. Головні вимоги до статті — лаконічність, конкретність, змістовність.

Студент — особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого навчального закладу і навчається за денною (очною), вечірньою або заочною, дистанційною формами навчання з метою здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Студентське самоврядування — 1) форма управління, за якої студентство має право самостійно вирішувати питання студентського життя; 2) форма виховної роботи у навчальному закладі.

Суб'єктивність — ставлення до когось або чогось, обумовлене поглядами, інтересами, смаками, уподобаннями суб'єкта.

Суддя — посадова особа в суді, яка здійснює правосуддя відповідно до чинного законодавства України.

Суспільство — сукупність людей (груп людей), об'єднаних певними відносинами, що обумовлені історично змінним способом виробництва матеріальних і духовних благ.

Т

Тези — стислий виклад основних положень, думок, спостережень, експериментів, публікація яких передбачає попереднє ознайомлення учасників конференцій, семінарів, симпозіумів та інших наукових форумів з результатами проведеного дослідження.

Тема наукового (дисертаційного) дослідження — при обраній темі основними критеріями мають бути актуальність, новизна і перспективність; наявність теоретичної бази; можливість виконання теми в даній установі; зв'язок її з конкретними господарськими планами та довгостроковими програмами; можливість отримувати від впровадження результатів дослідження технічного, економічного та соціального ефекту.

Тенденція — напрям розвитку, що відзначається перевагою одних моментів над іншими.

Теорія держави і права — загальнотеоретична юридична наука, що включає систему методологічних юридичних знань про державно-правову діяльність, які відображаються в свідомості людини і досліджуються в процесі виникнення, розвитку, функціонування, призначення і сутності державно-правових явищ.

Термін — слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.

Тест — система прийомів для випробування та оцінювання окремих психічних рис і властивостей людини; завдання стандартної форми, виконання якого повинно виявити наявність певних знань, умінь і навичок, емоційних реакцій тощо.

Трибуна — підвищення для виступу оратора або споруда на стадіоні, площі для глядачів.

Трудове право — провідна галузь українського права, яка є системою правових норм, що регулюють сукупність трудових відносин працівників із роботодавцями, а також інші відносини, що впливають із трудових або тісно пов'язані з ними і встановлюють права й обов'язки в галузі праці на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та відповідальність у разі їх порушення.

У

УДК — (Універсальна **десятькова класифікація**) — бібліотечна класифікація документів для систематизації творів науки, літератури і мистецтва, періодичного друку, різних документів, організації картотек тощо.

Університет — багатопрофільний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, де готують висококваліфіковані кадри з широкого кола спеціальностей у галузі природничих, суспільних і гуманітарних наук.

Ф

Фактор — умова, рушійна сила, причина якогось явища, процесу.

Факторне прогнозування — прогнозування, що ґрунтується на оцінці впливу різних факторів та їхній комбінацій на розвиток об'єкта управління.

Факультет — навчально-науковий і адміністративний підрозділ вузу, що здійснює підготовку студентів і аспірантів з однієї або кількох споріднених спеціальностей, підвищення кваліфікацій спеціалістів відповідної галузі, а

також керівництва науково-дослідної й навчально-виховною роботою кафедр, які він об'єднує. На чолі факультету стоїть декан.

Фікція — те, що не відповідає дійсності, не існує або видаване з певною метою за дійсне; вигадка.

Фінансове право — це система правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання централізованих фондів грошових коштів держави й органів місцевого самоврядування з метою виконання поставлених перед ними завдань і функцій.

Фрустрація — психічний стан зростаючого емоційного напруження, що виникає в конфліктних ситуаціях, які перешкоджають досягненню мети або задоволенню потреб і бажань, загрожують їй або її престижу.

Фундація — неурядова неприбуткова структура, котра має свій засновницький фонд, та керується радою опікунів чи директорів, яка створена для служіння загальному добробуту.

Х

Хамство — некультурність, неуцтво.

Характеристика — документ, у якому дається оцінка ділових та моральних якостей особи (студента, працівника).

Харизма — виняткова обдарованість, високий авторитет оснований на винятковому поєднанні лідерства і вміння вести за собою.

Хрестоматія — збірник систематично дібраних матеріалів з певної галузі знань для навчання або самоосвіти; збірник вибраних творів або уривків із них.

Ц

Цивілізація — рівень суспільного розвитку, матеріальної і духовної культури, досягнутий тією чи іншою суспільно-економічною формацією, а також ступінь і характер розвитку культури певних епох і народів.

Цивільне право — галузь права, предметом регулювання якої є майнові та особисті немайнові відносини; метод переважно диспозитивний. Регулювання здійснюється Цивільним кодексом України (2003).

Цивільне процесуальне право — галузь права, що регламентує порядок розгляду і вирішення судами цивільних справ, тобто порядок здійснення правосуддя у цивільних справах. Порядок судочинства визначається Цивільним процесуальним кодексом України (2004 р.).

Цинізм — безсоромність, зневажливо-зухвале ставлення до загальноприйнятих норм моралі й етики.

Цитата — дослівний уривок з твору, чийсь вислів, що наводиться (письмово або усно) як підтвердження або заперечення певної думки чи ілюстрація до фактичного матеріалу.

Ціннісні орієнтації — вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості.

Ч

«Часопис Київського університету права» — фаховий науково-теоретичний журнал в якому публікуються статті присвячені актуальним питанням теорії та історії держави і права, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького, аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального права.

Засновниками Часопису виступають Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та Київський університет права НАН України. Головний редактор — Шемшученко Ю. С., академік НАН України. Заступник головного редактора — Бощицький Ю. Л., ректор КУП НАН України, професор.

Член-кореспондент — академічне звання в Україні і ряді зарубіжних країн, що надається вченому, обраному до складу академії наук, який не користується всіма правами дійсного члена академії.

Ш

Школа права — напрям у правовій думці, що поєднує певні погляди, ідеї і є усталеним для представників певної правової доктрини.

Шовінізм — ідеологія національної винятковості; розпалює національну ворожнечу.

Шрифт — накреслення, написання літер. Друкарські шрифти розрізняють за їх розміром, малюнком і т. д.

Ю

Ювенальна юстиція — правова основа системи установ і організацій, що здійснюють правосуддя у справах про правопорушення, скоєні неповнолітніми особами.

«Юридична енциклопедія» — наукове або науково-популярне довідкове видання, яке містить інформацію з усіх або окремих галузей знань про державу і право. Є універсальною за своїм характером. Під егідою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України світ побачив Юридичну енциклопедію у 6 томах.

Юридична клініка — структурний підрозділ вищого навчального закладу III — IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців за напрямом «Право» і створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів.

«Юридичний колос» — молодий науково-публіцистичний проект, який покликаний стати оплотом для ефективного розвитку та становлення сучасної юридичної науки.

Проект складається з двох взаємопов'язаних частин: друковане видання та інтернет-портал. «Юридичний колос» є нетиповим проектом серед багатьох наукових заходів. Колос — це саме той потенціал чогось іншого, значимого, — сукупність ідей, концепцій, думок, вражень, знань, які сприятимуть обговоренню та вирішенню сучасних проблем. Тож «Юридичний колос» має

стати уособленням безвічного прагнення до ліпшого, пошуку нових і сучасних підходів у вирішенні актуальних питань, яке об'єднує людей з різними поглядами та вподобаннями незалежно від віку. Налічує справжніх нонконформістів, які об'єднались заради шляхетної мети: вдосконалити своїм потенціалом юридичну науку. «Без молодого потенціалу наука приречена, давайте творити науку разом!», — саме з таким девізом реалізовує свою діяльність проект.

Детальніше щодо проекту можна дізнатись за цим посиланням: <http://jurkolos.com.ua/>.

Юрисконсульт — працівник юридичної служби, служб. Особа державного або недержавного підприємства, установи, організації, на яку покладається обов'язок проведення правової роботи. Завдання, функції, права, обов'язки юрисконсульта визначаються положенням про юридичний відділ (бюро) відповідного міністерства або відомства, посадовими інструкціями.

Юрист — особа, яка має вищу юридичну освіту, правознавець. Професія юрист узагальнюється поняттям судді, прокурора, слідчого, адвоката, юрисконсульта, нотаріуса, юристи, що працюють на підприємствах, установах, організаціях та юридичних фірмах, вчені-правознавці, викладачі права тощо.

Юстиція — 1) Правосуддя; 2) Система судових та пов'язаних з їх діяльністю установ (крім суддів, включають прокуратуру, органи слідства, адвокатуру, нотаріат тощо. Органами управління в цій галузі є Міністерство юстиції (у Стародавньому римі Юстицією називали богиню правосуддя. Її ототожнювали з грецькими богинями Фемідою і Діке, (зображували з пов'язкою на очах, мечем і терезами).

Список використаних джерел:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. — 1020 с.
2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. — Назва з екрана.
3. Гольцов І. С. «Визначення гендерної рівності: доктринальний та практичний погляди» / Гольцов І. С. // АЛЬМАНАХ ПРАВА. Свобода, рівність і гідність особи в правовій теорії та юридичній практиці. — Випуск 4. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. — С. 423-425.
4. Ділові документи та правові папери / С. П. Бибик, Г. М. Сюта; художники-оформлювачі Б. П. Бублик, В. А. Мурликін. — Харків: Фоліо, 2012. — 493 с.
5. Запровадження ЄКТС [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/page.php?pid=47>. — Назва з екрана.
6. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://idpnan.in.ua/>. — Назва з екрана.
7. Краснобокий Ю.М., Левківський К.М. Словник-довідник науковця-початківця. — 2-е вид., випр. і доп. — К.: НМЦВО, 2001. — 72 с.
8. Культура управління: Навч. посіб. / П. Е. Герчанівська, К. М. Левківський, І. І. Федорова. — К.: ІЦВ «Видавництво «Політехніка»», 2005. — 152 с.
9. Матат А. В. «Міжнародний договір: поняття та сучасні погляди» / А. В. Матат // Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П.Є. Казанського: матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2-3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск к.ю.н., доц.. М.І. Пашковський; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2012. — С. 64-68.
10. Матат А. В. «Правовий всеобуч як дієвий чинник вдосконалення рівня правової культури суспільства» / Матат А. В. // АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗНАВСТВА. Збірник тез доповідей I Міжнародної науково-

- практичної конференції. — Х.: Вид-во «Друкарня МАДРИД», 2012. — С. 4-7.
11. Молоде науково-публіцистичне інтернет-видання «Юридичний колос» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://jurkolos.com.ua/>. — Назва з екрана.
 12. Національна академія наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua/>. — Назва з екрана.
 13. Національна академія правових наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>. — Назва з екрана.
 14. Санченко Д. Є. «Правова доктрина як ефективна засада розвитку правової держави» / Санченко Д. Є. // Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дванадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 8-9 листопада 2013 року): [у 4-х част.]. — Частина перша. — Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. — С. 73-75.
 15. Сучасний тлумачний словник української мови: 50 000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. — Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. — 832 с.
 16. Часопис Київського університету права [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kul.kiev.ua/>. — Назва з екрана.
 17. Юридичний журнал «Право України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pravoua.com.ua/>. — Назва з екрана.

Наукове видання

Левківська Галина Петрівна
Матат Андрій Володимирович
Гольцов Ілля Сергійович
Санченко Дмитро Євгенович

СТУДЕНТСЬКИЙ ГЛОСАРІЙ
словничок основних
юридичних термінів
студентів-правників

Відповідальний за випуск: А. В. Матат

Підписано до друку 22.11.2013р. Зам № 710
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Друк – різнографія.
Наклад ___ прим. Ум. друк. арк. 8,4
Друк «ЦП «КОМПРИНТ», Свідоцтво ДК №4131, від 04.08.2011р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
528-05-42